

**BÆREKRAFT I
BERGINDUSTRIEN**

TSM – Bærekraft i bergindustrien

**Protokoll for kontakt med interessegrupper,
lokalsamfunn og urfolk (ILU)**

TSM - TOWARDS SUSTAINABLE MINING - er et program som skal sikre åpenhet om bergindustriens bærekraftsarbeid. TSM inneholder en rekke indikatorer som skal hjelpe virksomheter til å oppfylle målsetninger innen definerte områder. Resultatene publiseres årlig og en ekstern revisjon av egenrapporteringen gjøres hvert tredje år.

FNs Bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Mange av indikatorene i TSM kan knyttes opp mot dette arbeidet og er dermed med på å bidra til nasjoners bærekraftsarbeid. Det er flere av FNs bærekraftsmål som kan knyttes opp mot indikatorene i denne protokollen, disse spesielt:

Disse fem kan også knyttes opp mot denne protokollen:

Mål 8 – Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle
Mål 11 – Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige

Mål 1 – Utrydde alle former for fattigdom i hele verden

Mål 3 – Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

Mål 10 – Redusere ulikhet i og mellom land

Mål 12 – Sikre bærekraftig forbruks- og produksjonsmønstre

Mål 16 – Fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle, og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer

TSM-protokollen for kontakt med interessegrupper, lokalsamfunn og urfolk¹ (ILU²) er utformet for å måle ytelsen på virksomhetsnivå. Hensikten med denne protokollen er at virksomheten skal samarbeide med ILU² for å finne hensiktsmessige måter å samhandle på

Virksomhetens identifisering av ILU² bør også omfatte ILU² utenfor lokalområdet. For eksempel kan virksomhetseiere eller brukere av bergverksprodukter ha en interesse i virksomhetens miljømessige og sosiale prestasjoner. Videre kan virksomheten samhandle med leverandører for å forstå de praksisene som er i bruk i leveransekjeden deres (som f.eks. råmaterialer som leveres til en virksomhet). Måten virksomheten samhandler med forskjellige ILU² vil variere avhengig av sammenhengen.

TSM-VURDERINGSPROTOKOLL

Denne protokollen er et verktøy til å vurdere ytelsen på kontakten med interessegrupper, lokalsamfunn og urfolk¹ (ILU²)

Formål

Formålet med protokollen er å gi en veiledning til virksomheter når de vurderer ytelsen på kontakten med interessegrupper, lokalsamfunn og urfolk¹ mot indikatorene i denne protokoll. Denne protokollen spesifiserer de generelle forventningene til kontakten med ILU², og bistår ved implementeringen av TSM-rammeverket. Som ved enhver vurdering av et styringssystem, kreves det profesjonell dømmekraft for å vurdere implementeringsgraden av

¹ Se ofte stilte spørsmål og svar

en systemindikator og kvaliteten til styringsprosesser og -inngrep. Bruken av denne protokollen vil derfor kreve et visst kunnskapsnivå om revisjon og systemevaluering, og kjennskap til og erfaring med kontakt med ILU². Protokollen fastsetter et mål for implementeringsgraden av proaktive praksiser innen kontakt og samhandling²³. Den er ikke i seg selv en garanti for effektiviteten til aktiviteter rundt kontakten med ILU².

Ytelsesindikatorer

Protokollen for kontakt med interessegrupper, lokalsamfunn og urfolk¹ (ILU²) har fem indikatorer:

1. Identifikasjon av interessegrupper, lokalsamfunn og urfolk¹ (ILU²)
2. Effektiv samhandling og dialog²³ med ILU²
3. Effektiv samhandling og dialog²³ med urfolk¹
4. Ringvirkninger for lokalsamfunnet
5. Rutine for håndtering av tilbakemelding fra ILU²

Samhandling med urfolk

I noen jurisdiksjoner, inklusive Norge, har urfolksgrupper¹ rettigheter som er forskjellige fra tilgrensende lokalsamfunn, og det er derfor hensiktsmessig å inkludere en indikator for urfolk¹. Indikator nr. 3 i denne protokollen har til formål å bekrefte at bergverksvirksomhet aktivt knytter hensiktsmessig kontakt og implementerer prosesser til gjennomføring av samhandling²³ er og beslutninger med urfolksgrupper¹. Dette omfatter bestrebelse for å innhente et fritt og informert forhåndssamtykke²⁸ der det finnes konsekvenser for direkte berørte urfolk¹. Virksomheten skal søke å vedlikeholde samtykket i løpet av prosjektets levetid. Denne indikatoren bekrefter også at det blir gjort anstrengelser for å sørge for at urfolk¹ har reelle muligheter relatert til selskapet, som for eksempel ansettelser og forretningsmuligheter. Videre har denne indikatoren til hensikt å sørge for at ledelsen og ansvarshavende ansatte får kunnskap om urfolkenes¹ historie og spesiell opplæring i interkulturell kompetanse, konfliktløsning, menneskerettigheter og antirasisme. Indikator nr. 3 bygger på systemene for samhandling og dialog²³ som beskrives i indikator nr. 2 i denne protokollen. For selskaper som anvender denne protokollen utenfor Norge, er indikator nr. 3 anvendelig når en virksomhet kan ha ringvirkninger på landområder, rettigheter og ressurser til urfolk¹.

Implementeringen av indikator nr. 3 ledes av prinsippene, normene og standardene til FNs erklæring for urfolks¹ rettigheter (UNDRIP), samt gjeldende lov og forskriftsregulering. Med myndighetenes plikt til konsultasjon med urfolk¹ før det iverksettes tiltak som kan berøre dem direkte, særskilt i forbindelse med prosjekter som berører deres tradisjonelle områder, forventes det verken at selskaper skal eller prøver å erstatte myndighetenes ansvar i forbindelse med denne konsultasjonen. Denne indikatoren fokuserer på å evaluere hvorvidt virksomheten jobber med å bygge og opprettholde meningsfulle prosesser for kontakt, respektfull samhandling²³ og beslutninger for å oppnå og opprettholde støtten for berørte urfolksgrupper¹. Kriteriene til denne indikatoren fokuserer på etableringen av rammeverk for å oppnå gjensidige akseptable ordninger gjennom samarbeid og i god tro.

I norsk sammenheng må diskusjoner blant urfolk¹, myndigheter og industri, knyttet til urfolks¹ deltagelse i beslutningene om utvikling og utvinning av ressurser, bygge på en gjensidig forståelse av et fritt og informert forhåndssamtykke²⁸, og overholde lovgivning og konstitusjonelle rammeverk. Tilsvarende må anvendelsen av prinsippet om et fritt og informert forhåndssamtykke²⁸ overholde lokal lovgivning og det lokale konstitusjonelle rammeverket når det anvendes utenfor Norge. Norsk Bergindustri støtter forståelsen av et fritt og informert forhåndssamtykke²⁸ som en samhandlingsprosess med en målsetning om å oppnå og opprettholde bred støtte, der et enstemmig samtykke eventuelt ikke er mulig.

ⁿ Se ofte stilte spørsmål og svar

1. IDENTIFIKASJON AV INTERESSEGRUPPER, LOKALSAMFUNN OG URFOLK (ILU)

Formål

Denne indikatorens formål er å dokumentere⁷ at prosesser er iverksatt for å identifisere⁵ ILU² som berøres eller som antas å bli berørt av virksomhetens drift eller aktiviteter, eller som har genuine interesser i et selskaps ytelse, aktiviteter og/eller drift. Prosessene bør regelmessig gjennomgås.

Identifikasjon av interessegrupper, lokalsamfunn og urfolk (ILU): Vurderingskriterier

NIVÅ	KRITERIER	JA	I/A
C	Virksomheten oppfyller ikke alle kriteriene til nivå B.		
B	1. Det har blitt identifisert ⁵ noen ILU ² .		
	2. Det har blitt utarbeidet en prosess for identifisering av ILU ² .		
A	1. Det er iverksatt en dokumentert ⁷ prosess for identifisering av ILU ² på virksomhetsnivå for å fange opp et vidt spekter av interesser og bekymringer.		
	2. Prosessen inkluderer også: a) En mekanisme for ILU ² til å identifisere seg selv. b) Beskrivelser av relevante særtrekk for identifiserte ILU ² , og at det finnes rutiner som sikrer at informasjon er oppdatert. c) Tiltak for å sikre fortrolighet når en bestemt ILU ² krever dette.		
	3. ILU ² blir regelmessig gjennomgått og oppdatert.		
	4. Virksomheten fører en oversikt på identifiserte ILU ² .		
AA	1. Den dokumenterte ⁷ prosessen inkluderer identifikasjon av: a) Underrepresenterte ¹¹ lokale ILU ² , og b) ILU ² med indirekte og/eller saksbaserte interesser i driften (f.eks. regionale ⁶ , nasjonale eller internasjonale NGO-er).		
	2. ILU ² blir invitert til å gi innspill til hvordan virksomheten identifiserer ILU ² .		
AAA	1. Periodiske gjennomganger av systemet til identifikasjon av ILU ² gjøres i samarbeid med ILU ² for kontinuerlig forbedring.		
	2. Innspill fra ILU ² blir tatt i betraktning ved oppdateringer av identifikasjonsprosessen for ILU ² . a) Dersom innspill fra ILU ² ikke innlemmes, gis det tilbakemelding til ILU ² om årsaken til dette.		

⁵ Se ofte stilte spørsmål og svar

2. EFFEKTIV SAMHANDLING OG DIALOG MED INTERESSEGRUPPER, LOKALSAMFUNN OG URFOLK (ILU)

Formål

Denne indikatorens formål er å dokumentere⁷ at det har blitt opprettet prosesser for å støtte utvikling og vedlikehold av meningsfulle relasjoner med ILU². Dette for å oppnå gjensidig forståelse av standpunkter, etablere gode relasjoner og for felles verdiskaping og gjensidige fordeler.

Effektiv samhandling og dialog med ILU: *Vurderingskriterier*

NIVÅ	KRITERIER	JA	I/A
C	Virksomheten oppfyller ikke alle kriteriene til nivå B.		
B	1. Virksomheten tilbyr bistand ³ , dersom dette er relevant, for å sikre at ILU ² kan delta i samhandlings- og dialogprosesser ²³ .		
	2. Det blir gjort noe rapportering på aktiviteter rundt samhandling og dialog ²³ med ILU ² .		
	3. Uformelle samhandlingsprosesser ²³ er på plass og det er sporadisk dialog med ILU ² .		
	4. Formelle samhandlingsprosesser ²³ for ILU ² er under utvikling, men er ikke blitt implementert.		
A	1. Det er iverksatt dokumenterte ⁷ prosesser for samhandling og dialog ²³ som er utarbeidet med innspill fra ILU ² .		
	2. Det er iverksatt prosesser for å gjennomgå resultater fra ILU ² -samhandling ²³ med den øverste ledelsen ²⁴ og de berørte ILU ² . Dette utføres regelmessig og med forhåndsdefinert hyppighet.		
	3. Kommunikasjon blir skrevet lettforståelig ²² .		
	4. Relevante dokumenter blir fremlagt ILU ² til gjennomgang på en lett tilgjengelig måte og til rett tid.		
	5. Det er iverksatt prosesser for å identifisere ILUs ² behov for kunnskap slik at de på en effektiv måte kan engasjere seg i spørsmål som interesserer eller vedrører dem.		
	6. Utvalgte ansatte får opplæring i samhandling og dialog ²³ , og i relevante kulturspørsmål.		
	7. Samhandling ²³ med ILU ² blir publisert ⁹ . Rapporten inneholder hvilken type samhandling ²³ som er blitt gjennomført og berørte emner/temaer i rapporteringsperioden.		

⁹ Se ofte stilte spørsmål og svar

PROTOKOLL FOR KONTAKT MED INTERESSEGRUPPER, LOKALSAMFUNN OG URFOLK

NIVÅ	KRITERIER	JA	I/A
AA	1. Samhandlingsprosesser blir gjennomgått sammen med ILU ² . Dette for å sikre at de kan delta i identifisering av utfordringer og muligheter, og ha innflytelse på avgjørelser som kan interessere eller berøre dem.		
	2. Virksomheten kan vise til en konsistent historikk med en meningsfylt samhandling ²³ med ILU ² .		
	3. Prosessene inkluderer vurderinger av ILU ² som er identifisert som underrepresenterte ¹¹ , herunder alle kjønn, aldre og samfunnslag.		
	4. Det finnes prosesser for å gi ILU ² kompetanse og mulighet til å effektivt kunne delta i dialogene ²³ .		
	5. ILU ² bidrar til periodiske gjennomganger av samhandlingsprosessene ⁸ for å tilrettelegge for kontinuerlig forbedring.		
	6. Virksomheten innhenter tilbakemeldinger fra ILU ² om samhandling ²³ og resultater, og publiserer ⁹ disse (fortrolighet etter ønske).		
	7. Det finnes muligheter for ILU ² til å formidle tilbakemeldinger om publiserte ⁹ rapporter.		
AAA	1. Der det er mulig blir samhandlingsprosessene ²³ utviklet i samarbeid med ILU ² og inkluderer mekanismer for å løse tvister.		
	2. ILU ² blir involvert i beslutninger angående omforente problemstillinger som berører dem direkte og/eller der de har en interesse.		
	3. Det er utført en gjennomgang av effektiviteten til samhandlingssystemet sammen med ILU ² . Identifiserte korrigerende tiltak blir implementert.		
	4. Publiserte ⁹ rapporter inkluderer informasjon om hvor godt samhandlingssystemet fungerer.		

ⁿ Se ofte stilte spørsmål og svar

3. EFFEKTIV SAMHANDLING OG DIALOG MED URFOLK

Formål

Denne indikatorens formål er å bekrefte at virksomheten aktivt bygger meningsfulle relasjoner med urfolksgrupper¹ og implementerer prosesser for samhandling²³ og beslutninger.¹⁶ Dette omfatter også at virksomheten bestreber seg for å innhente et fritt og informert forhåndssamtykke²⁸ ved endringer eller aktiviteter som vil ha konsekvenser for direkte berørte urfolk¹, og bestrebe at samtykket opprettholdes.

Denne indikatoren bekrefter også at det blir gjort anstrengelser for å sørge for at urfolk¹ har reelle muligheter relatert til selskapet. Videre har denne indikatoren til hensikt å sørge for at ledelsen og utvalgte ansatte får opplæring om urfolkenes¹ historie og trening i interkulturell kompetanse, konfliktløsning, menneskerettigheter og antirasisme.

Effektiv samhandling og dialog med urfolk: *Vurderingskriterier*

NIVÅ	KRITERIER	JA	I/A
C	Virksomheten oppfyller ikke alle kriteriene til nivå B.		
B	1. Det finnes et tydelig engasjement til samhandling ²³ med urfolk ¹ .		
	2. Uformelle samhandlingsprosesser er på plass og det finnes en sporadisk dialog ²³ med urfolksgruppene ¹ .		
	3. Det blir utviklet (eller er iverksatt) prosesser for å engasjere seg i dialogen ²³ med urfolksgrupper ¹ for å identifisere hva som er viktig for dem. Ved behov tilpasses prosessene lokale tradisjoner og normer.		
	4. Det blir utviklet (eller er iverksatt) prosesser for å sikre at utvalgte ansatte har kompetanse ¹⁴ innen: <ul style="list-style-type: none"> a) Kommunikasjon. b) Historien, tradisjonene og rettighetene til berørte urfolk¹. c) Interkulturell bevisstgjøring. 		
A	1. Det foreligger dokumentert forpliktelse fra den øverste ledelsen ²⁴ om involvering med urfolk ¹ som er i samsvar med formålet i denne protokollen, og som inkluderer: <ul style="list-style-type: none"> a) Hensiktsmessig løpende samhandling²³. b) Etablering av respektfulle relasjoner. c) Målsetninger om å innhente et fritt og informert forhåndssamtykke²⁸ ved endringer eller aktiviteter som vil ha konsekvenser for direkte berørte urfolk¹. d) At det sørges for at urfolk¹ har reelle muligheter relatert til selskapet, som for eksempel ansettelse, tjenesteleverandør, konsulent og forretningsmuligheter. e) Målsetninger om ikke å redusere mulighetene for bærekraftig utvikling for berørte urfolksgrupper¹. 		
	2. Det er opprettet prosesser for å samhandle med direkte berørte urfolksgrupper ¹ som: <ul style="list-style-type: none"> a) Har til formål å forstå hva som er viktig for befolkningsgruppen. Dette inkluderer kulturelt viktige steder, hvordan deres rettigheter og interesser kan bli påvirket, og hvordan negative ringvirkninger¹⁸ på disse rettighetene og interessene kan avdempes. 		

ⁿ Se ofte stilte spørsmål og svar

PROTOKOLL FOR KONTAKT MED INTERESSEGRUPPER, LOKALSAMFUNN OG URFOLK

	<ul style="list-style-type: none">b) Om nødvendig er tilpasset de lokale tradisjoner, skikker, urfolks¹ selvstyre og samhandlingsprosesser der disse allerede er etablert av de berørte urfolksgruppene¹.c) Er utformet til å bygge meningsfulle relasjoner og respektfull samhandling²³ for å oppnå og opprettholde et konstruktivt samarbeid.d) Søker kulturell-, åndelig- og urfolkskunnskap²⁶ fra lokale urfolksgrupper¹ og -organisasjoner. Denne kunnskapen blir lagt til grunn på en respektfull måte for beslutninger og praksiser der dette er relevant.		
	3. Virksomheten arbeider med direkte berørte urfolksgrupper ¹ for å identifisere muligheter til samarbeid om for eksempel prosjekter for opplæring, sysselsetting, forretningsmuligheter, fortjenestemuligheter og økonomisk utvikling, dersom relevant.		
	4. Virksomheten forsøker å komme til gjensidig avtale med direkte berørte urfolksgrupper ¹ med hensyn til kulturelt betydningsfulle steder som påvirkes direkte av virksomheten, dersom relevant.		
	5. Det er iverksatt og implementert prosesser for å sikre at utvalgte ansatte har kompetanse ¹⁴ innen: <ul style="list-style-type: none">a) Kommunikasjon.b) Historien, tradisjonene og rettighetene til berørte urfolk¹.c) Interkulturell bevisstgjøring.		
AA	1. Det har blitt eller det er i ferd med å bli utviklet samhandlingsprosesser med direkte berørte urfolksgrupper ¹ . Dette inkludert prosesser for: <ul style="list-style-type: none">a) Hvordan virksomheten og de direkte berørte urfolksgruppene¹ ønsker å søke enighet.b) Effektiv løsning av tvister		
	2. Det har blitt utarbeidet felles målsetninger ¹⁵ for identifiserte mulighetsområder for samarbeid med direkte berørte urfolksgrupper ¹ . Prosesser er iverksatt for å nå målsetningene.		
	3. Bevisstgjøring og eventuelt opplæring i historie, tradisjoner og rettigheter til urfolk ¹ , og interkulturell bevisstgjøring blir tilbudt og er tilgjengelig for alle ansatte. ¹³		
	4. Innholdet i opplæringen og bevisstgjøringen blir: <ul style="list-style-type: none">a) Utarbeidet og/eller formidlet i samarbeid med urfolksgruppene¹.b) Regelmessig gjennomgått og oppdatert gjennom medvirkning fra urfolksgruppene¹.		

ⁿ Se ofte stilte spørsmål og svar

PROTOKOLL FOR KONTAKT MED INTERESSEGRUPPER, LOKALSAMFUNN OG URFOLK

NIVÅ	KRITERIER	JA	I/A
	1. Samhandlingsprosesser, som beskrevet under nivå AA, har blitt implementert og har ført til avtaler eller gjensidig godkjente forpliktelser ¹² med de direkte berørte urfolksgruppene ¹ .		
	2. Virksomheten kan dokumentere ⁷ at den opprettholder avtalevilkår og forpliktelser, og at den følger opp implementeringen av disse.		
	3. Virksomheten samarbeider med urfolksgruppene ¹ om gjensidig identifiserte målsetninger ¹⁵ , som beskrevet under nivå AA, og kan dokumentere ⁷ fremdrift når det gjelder resultater eller fordeler.		
	4. Det er iverksatt en prosess for felles vurdering av måloppnåelse, og den inkluderer: a) Resultatvurdering sammen med urfolksgruppene ¹ . b) At partene gjør tilpassinger der målsetningen ikke blir oppfylt.		
AAA	5. Forpliktelse til å fremme bevissthet rundt historie, tradisjoner og rettigheter til urfolk ¹ , og interkulturell bevisstgjøring blir dokumentert ⁷ ved hjelp av minst tre av de følgende kriteriene: a) Bevisstgjøring og eventuelt opplæring i historie, tradisjoner og rettigheter til urfolk ¹ samt interkulturell bevisstgjøring blir regelmessig tilbudt til ansatte i hele virksomheten. ¹³ b) Virksomheten støtter kulturelle aktiviteter på stedet. c) Virksomheten legger til rette for og oppmuntrer ansatte til deltagelse i begivenheter i lokalsamfunnet. d) Virksomheten bidrar til eller deltar i lokale, regionale ⁶ og/eller nasjonale initiativer for bevisstgjøring. e) Effektiviteten av tiltakene for bevisstgjøring og opplæring blir regelmessig vurdert. f) Arbeidet rundt bevisstgjøring og opplæring utvides til områder utenfor virksomheten. g) Tradisjonelle og kulturelle aktiviteter/protokoller integreres i forretningsstrukturen.		

ⁿ Se ofte stilte spørsmål og svar

4. RINGVIRKNINGER FOR LOKALSAMFUNNET

Formål

Denne indikatorens formål er å sørge for at det er prosesser på plass som fremmer og optimerer de sosiale godene som generes ved virksomheten. I tillegg har det blitt iverksatt prosesser for å sørge for at negative ringvirkninger¹⁸ for lokalsamfunnet identifiseres, unngås og avdempes. Indikatoren søker bekreftelse på at virksomhetene identifiserer og engasjerer seg med ILU² når det gjelder potensielle negative miljøbelastninger (dersom relevant), og potensielle negative ringvirkninger på lokalsamfunnet i forbindelse med helse og sikkerhet.

Ringvirkninger for lokalsamfunnet: *Vurderingskriterier*

NIVÅ	KRITERIER	JA	I/A
C	Virksomheten oppfyller ikke alle kriteriene til nivå B.		
B	1. Den øverste ledelsen ²⁴ viser forpliktelse til å identifisere og redusere potensielle og faktiske negative ringvirkninger ¹⁸ i forbindelse med virksomhetens aktiviteter som direkte berører ILU ² .		
	2. Den øverste ledelsen ²⁴ arbeider for å fremme positive ringvirkninger for lokalsamfunnet.		
	3. Roller og ansvar for implementeringen av forpliktelsene har blitt tildelt.		
	4. Virksomheten har identifisert potensielle og faktiske negative ringvirkninger ¹⁸ i forbindelse med virksomhetens aktiviteter som direkte berører ILU ² .		
	5. Virksomheten kan vise til noe arbeid med å redusere identifisert negativ ringvirkning.		
	6. Det tas uformelle avgjørelser i forbindelse med bidrag til lokalsamfunnet. ²⁷		
	7. Virksomheten utfører en viss overvåking av negative ringvirkninger ¹⁸ , trender og styringsrutiner.		

ⁿ Se ofte stilte spørsmål og svar

PROTOKOLL FOR KONTAKT MED INTERESSEGRUPPER, LOKALSAMFUNN OG URFOLK

NIVÅ	KRITERIER	JA	I/A
A	1. Det er iverksatt samhandlingsprosesser med ILU ² rundt identifikasjon og prioritering av negative ringvirkninger ¹⁸ i forbindelse med virksomhetens aktivitet som direkte berører ILU ² . Det jobbes for å finne effektive tiltak for å redusere disse.		
	2. Ved prioritering av potensielle og faktiske negative ringvirkninger ¹⁸ , skal prosessene vurdere relevansen av følgende for ILU ² : a) Negative sosiale ringvirkninger ¹⁸ som kan tilskrives virksomhetens nærvær. b) Miljøbelastninger som kan berøre lokalsamfunnet direkte, inkludert slike som er knyttet til håndteringen av overskuddsmasser (dersom relevant). c) Negative ringvirkninger ¹⁸ på lokalsamfunnets helse og sikkerhet.		
	3. Samhandlingsprosesser inkluderer virkemidler for å legge til rette for å fremme deltagelse fra underrepresenterte ¹¹ ILU ² .		
	4. Samhandlingsprosesser inkluderer virkemidler for å bestemme hvilke ILU ² som blir mest påvirket av de identifiserte potensielle og faktiske negative ringvirkningene.		
	5. Tiltaksplaner for prioriterte ringvirkninger har blitt utarbeidet på grunnlag av samhandling ²³ med relevante ILU ² og disse blir implementert. a) Tiltaksplanene inkluderer identifikasjon av relevante målsetninger ¹⁵ , og disse blir fulgt opp, gjennomgått og styrt i samarbeid med ILU ² . b) Tiltaksplanene inkluderer betraktninger om hvordan tiltak kan medføre ytterligere positive ringvirkninger for ILU ² .		
	6. Det er iverksatt prosesser for å samhandle med relevante ILU ² rundt identifikasjon og prioritering av muligheter til ytterligere positive ringvirkninger for ILU ² , som for eksempel lokale innkjøp og sysselsetting.		
	7. Virksomheten har prosesser for samarbeid med relevante ILU ² for bidrag til utvikling i lokalsamfunnet ²⁷ .		
	8. Bidragene publiseres. ⁹		
	9. Det blir innhentet grunnlagsdata ²⁵ for prioriterte negative ringvirkninger ¹⁸ .		
	10. Det blir utarbeidet måleparametre for å følge opp tiltaksplanens implementering og effektivitet.		
	11. Resultatene blir regelmessig gjennomgått sammen med berørte ILU ² .		

^a Se ofte stilte spørsmål og svar

NIVÅ	KRITERIER	JA	I/A
AA	1. Det er iverksatt prosesser for å unngå eller redusere de prioriterte negative ringvirkningene i felles beslutninger med relevante ILU ² .		
	2. Identifikasjonen og prioriteringen av muligheter for ytterligere positive ringvirkninger for ILU ² tar hensyn til muligheter som: a) Kommer et bredt spekter av lokalsamfunnet til gode. b) Kan være selvgående utover virksomhetens levetid.		
	3. Det er iverksatt prosesser for å bidra til ytterligere positive ringvirkninger for ILU ² i felles beslutninger med relevante ILU ² .		
	4. I samarbeid med ILU ² (om mulig) måler og analyserer virksomheten regelmessig trendene til de identifiserte, prioriterte, negative ringvirkningene. Virksomheten måler og analyserer også mulighetene til ytterligere positive ringvirkninger på muligheter og goder for ILU ² .		
AAA	1. Virksomheten er i prosess med ILU ² for å gjøre ILU ² i stand til å håndtere pågående reduksjon av negative ringvirkninger og ytterligere positive ringvirkninger av goder etter virksomhetens levetid. a) Prosessen inkluderer identifikasjon av potensielle partnerskap og rollen til relevante myndighetsorganer for å sikre at reduksjonen og ytterligere positive ringvirkninger er varige. b) I de tilfeller der det har blitt identifisert muligheter til å minimere langsiktige negative- og/eller ytterligere positive ringvirkninger, utover virksomhetens levetid, blir disse inkludert i de langsiktige investeringsavgjørelsene og/eller nedleggelsesplanene for å sikre at de er vedvarende på lang sikt.		
	2. I de tilfeller der ILU ² ikke allerede har en felles visjons- og samfunnsutviklingsplan (eller tilsvarende), og der ILU ² viser interesse for dette, bistår virksomheten ILU ² med å starte slik planlegging.		
	3. Virksomheten samarbeider med berørte ILU ² ved gjennomgåelsen av effektiviteten til: a) Tiltak som har til hensikt å gi ytterligere positive ringvirkninger på lokalsamfunnets goder. b) Tiltak som har til hensikt å redusere negative ringvirkninger.		

^a Se ofte stilte spørsmål og svar

5. RUTINE FOR HÅNDTERING AV TILBAKEMELDING FRA ILU

Formål

Denne indikatorens formål er for å bekrefte at det finnes prosesser til å motta, ettergå og svare på hendelser, bekymringer, forespørsler og tilbakemeldinger fra ILU². Dette skal lede til sterkere relasjoner og bygge tillit.²¹

Rutine for håndtering av tilbakemelding fra ILU: *Vurderingskriterier*

NIVÅ	KRITERIER	JA	I/A
C	Virksomheten oppfyller ikke alle kriteriene til nivå B.		
B	1. Det finnes en uformell tilbakemeldingsprosess.		
	2. Et tilbakemeldingssystem er enten planlagt eller under utvikling.		
A	1. Ved tilbakemeldinger og forespørsler fra ILU ² finnes det en rutine for å motta, håndtere og svare på ILUs ² henvendelser som: a) Omfatter rapporterte hendelser, bekymringer og tilbakemeldinger. b) Vurderer og fastlegger hvilke tilbakemeldinger som krever behandling. c) Svarer innen rimelig tid. d) Er tilgjengelig.		
	2. Virksomheten har en rutine til å ettergå spørsmål og bekymringer fra ILU ² , inkludert deres status og kommunikasjon av statusoppdateringer.		
	3. ILU ² blir proaktivt og tydelig informert om virksomhetens metode for tilbakemelding.		
AA	1. Rutine for tilbakemelding blir utviklet i samarbeid med direkte berørte ILU ² .		
	2. Rutine for tilbakemelding blir gjennomgått minst én gang årlig for å identifisere muligheter til kontinuerlig forbedring.		
AAA	1. Det finnes rutiner til å viderebehandle klager dersom disse ikke blir behandlet forsvarlig i metoden for tilbakemelding fra ILU ² .		
	2. Rutinen for tilbakemelding inkluderer en oppfølging av prosessen med berørte ILU ² i etterkant.		
	3. Effektiviteten til metoden for tilbakemelding er gjennomgått sammen med ILU ² , og identifiserte korrigerende tiltak blir implementert.		

²¹ Se ofte stilte spørsmål og svar

VEDLEGG 1: OFTE STILTE SPØRSMÅL

Veiledning til protokollene

1. Hva er definisjonen på urfolk?

Det finnes ingen generell, internasjonalt akseptert definisjon av begrepet urfolk. Vanlige kjennetegn for urfolk er at de ikke er det dominerende folket i det større samfunnet de er en del av, og at de har bodd i områdene fra langt tilbake og før statens grenser ble fastlagt. Urfolk har også som regel en egenartet kultur basert på naturressursene, og de skiller seg sosialt, kulturelt og/eller språklig fra den dominerende befolkningen. Urfolk er ofte også en minoritet i landet, men det gjelder ikke alltid. I flere stater i Latin-Amerika er flertallet av befolkningen urfolk.

ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, som Norge ratifiserte i 1990, definerer urfolk på følgende måte i artikkel 1 nr. 1 b.

”Folk i selvstendige stater som er ansett som opprinnelige fordi de nedstammer fra de folk som bebodde landet eller en geografisk region som landet hører til da erobring eller kolonisering fant sted eller da de nåværende statsgrenser ble fastlagt, og som - uansett deres rettslige stilling - har beholdt alle eller noen av sine egne sosiale, økonomiske, kulturelle og politiske institusjoner.”

I Norge er det klart at samene fyller vilkårene i denne definisjonen. I Høyesteretts dom i Selbusaken av 21.6.2001 uttales det at ILO-konvensjon nr. 169, art. 1 nr. 1 b, utvilsomt gir samene status som urfolk i Norge, også i det sørsamiske området.

2. Hva er interessegrupper, lokalsamfunn og urfolk¹ (ILU)?

ILU inkluderer alle personer eller grupper som har interesser i eller tror de kan være påvirket av avgjørelser i forbindelse med virksomheter. Virksomheters ILU kan inkludere, men er ikke begrenset til:

- Urfolk¹
- Medlemmer i lokalsamfunnet
- Underrepresenterte¹¹ grupper
- Ansatte
- Kontraktører/leverandører
- Naboer/velforening
- Grunneiere
- Næringsinteresser
- Lokale miljøorganisasjoner og andre ikke-statlige organisasjoner (NGO-er)
- Lokale myndigheter og institusjoner

Andre ILU kan inkludere:

- Leverandører
- Kunder
- Regionale eller nasjonale miljøorganisasjoner og andre ikke-statlige organisasjoner (NGO-er)
- Myndigheter
- Finansnæringen
- Aksjeeiere

TSM-protokollen for kontakt med interessegrupper, lokalsamfunn og urfolk¹ (ILU) er utformet for å måle ytelsen på virksomhetsnivå. Imidlertid bør selskapers identifisering av ILU med interesse i deres virksomheter omfatte ILU utenfor lokalområdet. For eksempel kan aksjeeiere eller etterfølgende brukere av bergverksprodukter ha en interesse i miljø- og sosiale prestasjoner til en virksomhet. Videre kan et selskap engasjere seg med leverandører for å forstå de praksisene som er i bruk i leveransekjeden deres (som f.eks. råmaterialer som leveres til en virksomhet). Lokalsamfunn er bosetning, bebyggelse, samfunn og/eller grupperinger i nærmiljøet som er direkte berørt av virksomheten. Måten virksomheten samhandler med forskjellige ILU vil variere avhengig av

¹ Se ofte stilte spørsmål og svar

sammenhengen. Hensikten med denne protokollen er at virksomhet skal samarbeide med ILU for å bestemme hensiktsmessige samhandlingsmekanismer.

3. Hvilken type bistand kan det gis til ILU² for å sikre at de er i stand til å delta i samhandlings- og dialogprosesser?

I noen tilfeller kan det være hensiktsmessig for virksomheten å gi bistand i form av godtgjørelse for reisekostnader som har oppstått som følge av samhandlingsaktiviteter og/eller honorarer for å kompensere for tid og kunnskap som har blitt delt med virksomheten. Bistand kan også gis i form av at møter mellom representanter fra virksomheten og ILU² blir holdt i lokalsamfunnet i stedet for at ILU² må reise til virksomheten. Den kan også omfatte å gi adgang til emneekspert, utdanningsmaterial eller oversettelsestjenester. Den hensiktsmessige graden av bistand bør fastsettes gjennom samhandling²³ med ILU².

4. Kan konserndokumentasjon brukes til å dokumentere forpliktelse på virksomhetsnivå?

Skriftlige forpliktelser fra den øverste ledelsen²⁴ på selskapsnivå (som f.eks. selskapets retningslinjer) kan kun aksepteres som bevis ved egenvurdering på virksomhetsnivå eller en ekstern TSM-verifisering, dersom det ledsages med bevis på at selskapets forpliktelse blir anvendt og overholdt på virksomhetsnivå. Det må finnes bevis på en sammenheng mellom konserndokumentasjonen og praksis på virksomhetsnivået. Hvis denne sammenhengen er etablert, kan konserndokumentasjonen godtas som bevis på forpliktelse på virksomhetsnivå.

5. Hvordan kan en virksomhet identifisere direkte berørte urfolksgrupper¹?

For å identifisere direkte berørte urfolksgrupper¹ bør virksomheten ha en forståelse for a) urfolks¹ rettigheter til tradisjonelle landområder og traktatrettigheter som berøres av organisasjonen, og b) pågående tradisjonell bruk av landområdet til reindrift, jakt, fiske, fellefangst og beslektede innhøstingsaktiviteter i utbyggingsområdet. For noen selskaper blir denne prosessen gjort som en del av konsekvensanalysen som de bruker til å vurdere urfolks¹ rettigheter til de berørte områdene.

6. Hvordan skal fremgangsmåter for regional samhandling²³ gjenspeiles i vurderingen?

Når flere virksomheter er lokalisert innenfor en enkel region, kan selskapet velge å bruke en regional fremgangsmåte til identifisering av og samhandling²³ med ILU². I disse tilfellene bør fordelingen av roller og ansvar mellom ansatte ved virksomhet og regionalt ansatte være tydelig forstått og dokumentert, og støttesystemer bør utvikles og implementeres på det nivået som er hensiktsmessig. TSM-vurderingen bør betrakte både systemer på virksomhetsnivå og på regionalt nivå når ytelsen vurderes for hver enkelt virksomhet innenfor regionen.

7. Hvordan kan en virksomhet dokumentere samarbeid med ILU²?

I protokollen for kontakt med lokalsamfunn og urfolk¹ finnes det kriterier som både krever samarbeid og utvikling med ILU² i fellesskap. Hvordan samarbeidet og utviklingen i fellesskap ser ut i praksis vil variere, avhengig av prioritene til ILU² og den lokale konteksten. I noen situasjoner kan dette bety utvikling av en samhandlingsplan i fellesskap. I andre kan samarbeid dokumenteres ved at en virksomhet benytter seg av en samhandlingsprosess som er etablert i lokalsamfunnet. De gjensidig aksepterte fremgangsmåtene for samarbeidet bør fastsettes gjennom samhandling²³ med ILU².

8. Hvordan kan ILU² bidra til periodiske gjennomganger av samhandlingsprosessene, som bestemt i indikator nr. 2 for nivå AA?

En virksomhet bør samarbeide med ILU² for å bestemme den passende mekanismen for ILUs² bidrag til gjennomgang av samhandlingsprosessen, og om ILU² er interessert i et samarbeid om gjennomgang. Eksempler på ILUs² bidrag til gjennomgangen kan inkludere utvikling av ytelsesindikatorer i fellesskap og deltagelse i evalueringen.

9. Hvilke alternativer finnes det for en virksomhet til å publisere samhandlingsaktiviteter?

Publisering av samhandlingsaktiviteter kan gjøres på mange måter. For eksempel vil noen selskaper rapportere om samhandlinger²³ som en del av selskapets årlige bærekraftsrapport. Andre kan rapportere om samhandling²³ med ILU² gjennom nyhetsbrev, rapporter til lokalsamfunnet eller på selskapets nettsted. Rapporteringen som publiseres behøver ikke å dokumentere hvert møte med enkelte ILU². Imidlertid bør de publiserte rapportene inkludere et

¹ Se ofte stilte spørsmål og svar

sammendrag av virksomhetens samhandlingsaktiviteter og nøkkeltemaene/-emnene som er av interesse for virksomhetens ILU².

10. Hva forventes det i situasjoner der urfolksgrupper¹ eller andre ILU² ikke er interessert i eller villige til å samhandle og/eller samarbeide med virksomheten?

TSM-protokollen for kontakt med interessegrupper, lokalsamfunn og urfolk¹ fokuserer på å sikre at virksomhetens forpliktelser, prosesser og handlinger er tilpasset formålet med å knytte og vedlikeholde hensiktsmessige kontakter. Selv om en virksomhet gjør store anstrengelser, kan det være tilfeller der urfolksgrupper¹ eller andre ILU², av forskjellige årsaker ikke samhandler med virksomheten. I disse tilfellene bør virksomheten vurderes på grunnlag av tilpasningen av deres forpliktelser, prosesser og tiltak til kriteriene i denne protokollen. Manglende gjensidighet i anstrengelsene for samhandling²³ bør ikke hindre en virksomhet i å oppnå en høyere poengbedømmelse enn nivå A. Videre krever flere kriterier i protokollen at virksomhetene og ILU² samarbeider. Et samarbeid vil imidlertid ikke i alle tilfeller være mulig eller hensiktsmessig. For eksempel krever indikator nr. 2 nivå AAA at samhandlingsprosessene skal utvikles med ILU² i fellesskap. Det kan imidlertid forekomme at ILU² ikke er interessert i eller i stand til å utvikle en samhandlingsprosess i fellesskap. I disse situasjonene bør en virksomhet kunne dokumentere⁷ at den har gitt ILU² muligheten til å utvikle samhandlingsprosessene i fellesskap og at samhandlingsprosessene gjenspeiler behovene og interessene til lokalsamfunnet. Manglende gjensidighet fra ILU² i forbindelse med samarbeid bør ikke hindre en virksomhet i å oppnå det tilsvarende ytelsesnivået.

11. Hvordan kan en virksomhet dokumentere at prosesser inkluderer betraktninger av ILU² som er identifisert som underrepresentert?

Hensikten med protokollen er å sikre at virksomhetene har inkluderende og tilgjengelige samhandlingsprosesser som gir alle ILU², inklusive personer som tilhører spesielle grupper eller befolkninger, og som kan ha en høyere risiko for sårbarhet eller marginalisering, muligheter til å engasjere seg i en hensiktsmessig dialog²³ med virksomheten. For å gjøre dette, bør virksomheten oppmuntre til offentlig deltakelse i utformingen av samhandlingsprosessene for å oppfylle behovene til ILU², samtidig som kulturelle behov respekteres og krav om tilgjengelighet imøtekommes. Hensikten med protokollen er å oppmuntre selskaper til å bruke en helhetlig fremgangsmåte for samhandling²³. I noen tilfeller kan det bety å se på problemer som påvirker et bredt spektrum av ILU² (som f.eks. helsetjenester, utdanning og ideell støtte). I andre tilfeller kan det bety en-til-en-samhandling med en spesifikk gruppe eller person. Selv om ikke alle ILU² er interessert i å samhandle med virksomheten, bør virksomheten kunne dokumentere at den gir dem som potensielt er direkte og negativt berørte av virksomheten, muligheter til å delta i samhandlingsprosesser. Dette inkluderer å sikre at mulighetene til å engasjere seg med virksomheten er kommunisert offentlig (som f.eks. på selskapets nettsted, i aviser eller nyhetsbrev som deles ut i lokalsamfunnet).

Virksomhet bør ha bestemmelser for å beskytte krav om fortrolighet fra ILU², inkludert krav fra underrepresenterte grupper.

12. Hvordan kan en virksomhet uten en formell avtale (som f.eks. en avtale om påvirkninger og fordeler) dokumentere overholdelse av indikator nr. 3, nivå AAA?

Indikator nr. 3, nivå AAA krever at en virksomhet kan dokumentere at den opprettholder avtalevilkår og forpliktelser med urfolksgruppene¹ og at den følger opp implementeringen av disse. Hensikten med dette kriteriet er å bekrefte hvorvidt en virksomhet oppfyller forpliktelsene den har inngått med urfolksgruppene¹. Selv om formelle avtaler, som for eksempel avtaler om konsekvensstyring, deltagelse, samfunnsøkonomi og miljø, kan bli brukt som dokumentasjon på at dette kriteriet er oppfylt, så kan virksomhet også oppnå nivå AAA uten at det foreligger en formell avtale.

13. Må en virksomhet tilby opplæring på samme nivå til alle ansatte for å oppfylle kriteriene for opplæring og bevisstgjøring i indikator nr. 3 (nivå A-AAA)?

Svaret på dette vil variere fra virksomhet til virksomhet, og hvilke opplærings- og bevisstgjøringstiltak som iverksettes, vil variere mellom forskjellige roller innen en organisasjon. For eksempel bør bevisstgjøring- og opplæringstiltak for ledelse og ansvarshavende ansatte (som for nivå A) baseres på behovet for kunnskap og/eller

ⁿ Se ofte stilte spørsmål og svar

ferdigheter for å kunne engasjere seg med lokalsamfunnet på en respektfull og effektiv måte. I motsetning til dette, kan opplæring i bevissthet som gis til korttidsansatte inkluderes som et ledd i en orientering på virksomhetsstedet. Opplæring og bevisstgjøring rundt urfolks¹ historie bør ikke begrenses til en konvensjonell undervisning. Noen selskaper har med suksess forbedret bevisstheten innen deres organisasjoner ved å gi tilgang til kulturelle aktiviteter om urfolk¹, innlemme protokoller for urfolk¹ i forretningsvirksomhetene og oppmuntre ansatte til å delta i begivenheter i lokalsamfunnet.

Denne protokollen har som formål å oppmuntre virksomheten til å sørge for at ansatte har ferdigheter i interkulturell bevisstgjøring, konfliktløsning, menneskerettigheter og antidiskriminering. I noen tilfeller vil ansatte tiltre sine stillinger med relevant kompetanse. I andre situasjoner vil virksomheten være nødt til å gi spesiell opplæring og i interkulturell bevisstgjøring og samhandling²³. Initiativer bør baseres på organisasjonens og de enkelte ansattes behov. Det vil ikke finnes noe «universelt skjema» for dette innholdet eller hvordan innholdet formidles.

For å oppnå nivå AA for indikator nr. 3 må det finnes bevis på at det har blitt utarbeidet og implementert bevisstgjørings- og/eller opplæringsprogrammer i samarbeid med urfolksgruppene¹. Dette kan inkludere samarbeid om utarbeidelse av innhold og arbeid for å identifisere kunnskapsinnehavere som kan formidle bevisstgjørings- og/eller opplæringsprogrammer. I noen tilfeller vil ikke samarbeid med alle (eller noen) relevante urfolksgrupper¹ være mulig. I disse situasjonene bør virksomheten kunne dokumentere⁷ at det har blitt gjort anstrengelser for å engasjere seg med relevante ILU² og sørge for at treningsmaterial gjenspeiler den lokale sammenhengen på en respektfull måte.

Nivå AAA oppmuntrer virksomheten til å vise lederskap når de fremmer bevissthet for historie, tradisjoner, urfolks¹ rettigheter, interkulturell bevissthet og interkulturelt engasjement. En måte å gjøre dette på er gjennom bevisstgjørings- eller opplæringsinitiativer som gjelder for hele virksomheten og som tilbys de ansatte regelmessig. Ved vurderinger av ytelse bør det finnes bevis for at det er iverksatt initiativer som er utformet til å nå alle ansatte ved hele virksomheten regelmessig. Tjenesteleverandører som tilbyr TSM-verifisering er ikke påkrevd å vurdere hvorvidt det har vært deltagelse fra alle ansatte innen organisasjonen.

14. Hvordan kan kompetanse rundt engasjement med urfolk¹ og regulatoriske krav om konsultasjon dokumenteres?

Betraktninger til å fastsette hvorvidt en person er kvalifisert omfatter, men er ikke begrenset til:

- Tidligere opplæring, inkludert, der det er hensiktsmessig, formell utdanning.
- Tidligere erfaring, inkludert gjeldende samhandlingsprotokoller og høringskrav.
- Graden av relevant kunnskap.
- Kontakt med lokalsamfunnet.

15. Hvilke eksempler finnes det på målsetninger som kan identifiseres gjennom samarbeid med ILU²?

Gjensidig avtalte målsetninger kan inkludere, men er ikke begrenset til, utdanning, opplæring, sysselsetting, forretningsmuligheter, innkjøp, prosjekter for økonomisk utvikling og miljøprogrammer, avdempende tiltak og kompenseringer.

16. Hvordan kan en virksomhet som ikke ligger i nærheten av en urfolksgruppe¹ dokumentere overholdelse av kriteriene i indikator nr. 3?

Tiltakene en virksomhet iverksetter for å oppnå nivå A, AA, og AAA på indikator nr. 3, vil variere fra virksomhet til virksomhet. Samhandlingsprosesser bør gjenspeile de lokale omstendighetene og hvor nære ringvirkningene på Urfolkene¹ er. Det kan være at virksomheten bruker denne protokollen når det ikke finnes noen direkte ringvirkning på en urfolksgruppe¹ og/eller når det ikke har blitt fremsatt krav om samhandling²³ fra noen urfolksgrupper¹. I andre situasjoner kan virksomheten ha prøvd å samhandle med urfolksgrupper¹, men fått liten eller ingen respons fra disse. I situasjoner der grad av ringvirkning og nærhet for en urfolksgruppe¹ eller lokalsamfunn er ubetydelig, kan en virksomhet bestemme at enkelte kriterier for denne indikatoren ikke er relevante. Uavhengig av ringvirkning og nærhet bør en virksomhet som er blitt vurdert til nivå AA eller AAA, kunne dokumentere følgende:

- Den har en dokumentert forståelse av lokalsamfunnet, inkludert grad av ringvirkning og nærhet for urfolksgruppen¹ eller lokalsamfunnet.
- Den har en åpen og inkluderende prosess for å sikre at potensielt påvirkede urfolksgrupper¹ har mulighet til å delta i virksomhetens samhandlingsaktiviteter, såfremt interessert.
- Det har blitt gjort anstrengelser for å sørge for at urfolk¹ har reelle muligheter relatert til virksomheten.

ⁿ Se ofte stilte spørsmål og svar

- Initiativer for inkludering og bevisstgjøring for urfolk (som for indikator nr. 3) er på plass.
- Anstrengelser for å samhandle med urfolksgrupper¹ og -organisasjoner er dokumenterte.

Virksomhet som vurderes på nivå AA eller AAA for indikator nr. 3 og som har fastsatt at kriteriene for indikator nr. 3 ikke er relevante, må i en offentlig kunngjøring beskrive hvordan denne avgjørelsen ble tatt, og hvordan de anvender denne indikatoren i sine årlige TSM-selskapsprofiler som en del av *TSM-statusrapporten*.

17. På hvilket tidspunkt bør en virksomhet se på initiativer som kan være til nytte for lokalsamfunnet etter avvikling?

Noen selskaper som bruker denne protokollen vil være i drift i flere tiår fremover. Diskusjoner med lokalsamfunnet om bærekraften til initiativer gjeldende etter avvikling av virksomheten, kan eventuelt ikke være passende i slike situasjoner. Prioriterte initiativer bør bestemmes gjennom samhandling²³ med ILU².

18. Hvordan kan en virksomhet dokumentere at den har prosesser på plass for å identifisere potensielle og faktiske, negative ringvirkninger på sosiale forhold, miljø og lokalsamfunnets helse og sikkerhet?

For å kunne samhandle effektivt med relevante ILU² i forbindelse med potensielle og faktiske ringvirkninger, må en virksomhet ha en god forståelse av ringvirkningene relatert til sin virksomhet. Identifiseringen kan gjøres i sammenheng med vurderingen av andre risikoer. For eksempel kan virksomheten behandle dette i forbindelse med oppfyllelse av kravene til protokollene for krisehåndtering og kommunikasjon om identifisering av sannsynlige trusler og risikoer.

En virksomhet må også identifisere ILU² som har særlig relevans for eller interesse i hver enkelt potensiell ringvirkning som har blitt identifisert. Denne prosessen bør innlemmes i virksomhetens system for identifikasjon av ILU², som beskrevet i indikator nr. 1.

For eksempel i forbindelse med håndtering av overskuddsmasser, bør identifiserte ILU² for eksempel inkludere:

- De som kan bli direkte påvirket dersom en feil oppstår ved virksomheten, og
- De som kan bli påvirket av overskuddsmassenes nærvær og drift.

Spørsmålsstillingen og betydningen vil variere fra virksomhet til virksomhet og fra lokalsamfunn til lokalsamfunn. Emnene som skal tas opp gjennom samhandling²³, bør bestemmes via en dialog²³ med ILU². Når det gjelder håndteringen av overskuddsmasser kan spørsmålsstillinger og betydningen for ILU² inkludere:

- Kriseberedskaps- og tiltaksplan.
- Overskuddsmassenes beskaffenhet (som f.eks. syredannende eller ikke syredannende).
- Miljømessige effekter.
- Nedleggelse og gjenvinning.
- Lokalsamfunnets helse og sikkerhet.
- Regulatoriske krav og lisensieringsprosedyrer.
- Utformingsplaner for nye virksomhet og utbygginger.
- Vannforbruk og vannkvalitet.
- Hindring av støv.
- Visuelle ringvirkninger.
- Erstatningsansvar og ansvarlighet.
- Overvåkningsmetoder og -resultater.
- Tradisjonell bruk av land.
- Tilpasning til klimaendringer og forberedelse til ekstremvær-hendelser.

19. På hvilken måte gjelder hierarki for avbøtende tiltak for denne protokollen?

Hierarki for avbøtende tiltak er et rammeverk som vanligvis brukes til styring av risikoene og de potensielle ringvirkningene fra utviklingsprosjekter med hensyn til biologisk mangfold. Prinsippene til hierarki for avbøtende tiltak bør imidlertid også brukes til styring av andre ringvirkninger. Når det utvikles tiltaksplaner for negative ringvirkninger, bør virksomheten prioritere unngåelse før det gjøres anstrengelser rundt minimering eller kompensering av ringvirkningene. Unngåelse inkluderer virkemidler som tas i bruk for å forutse og forebygge negative ringvirkninger før det tas tiltak eller avgjørelser som kunne føre til slike ringvirkninger. Unngåelse kan omfatte endringer i den tidlige prosjektplanleggingen for å designe bort ringvirkninger og risikoer. Dersom unngåelse ikke er mulig, og så snart de foretrukne alternativene har blitt valgt, bør minimering vurderes. (Hentet fra ICMMs

¹ Se ofte stilte spørsmål og svar

En tverrsektoral veiledning for implementering av hierarki for avbøtende tiltak (A cross-sector guide for implementing the Mitigation Hierarchy).

20. Hva er FNs bærekraftsmål og hvilken sammenheng har de med indikator nr. 4 i denne protokollen?

Bærekraftsmålene ble vedtatt av alle medlemsstatene i FN i 2015 som et universelt opprop til handling for å bekjempe fattigdom, beskytte planeten og sørge for at alle mennesker kan nyte fred og velstand innen 2030.

De 17 bærekraftsmålene er integrerte – det vil si, de erkjenner at tiltak på et område vil ha ringvirkninger på andre, og at utvikling må finne en balanse mellom sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft. (<https://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals.html>)

Oppfyllelse av bærekraftsmålene innen 2030 vil kreve medvirkning og samarbeid fra myndigheter, NGO-er, utviklingspartnere, lokalsamfunn og den private sektoren.

Bærekraftsmålene kan være et nyttig verktøy for virksomheter til å identifisere ringvirkninger og utvikle tiltaksplaner for unngåelse eller minimering av negative ringvirkninger og optimalisering av positive ringvirkninger for lokalsamfunnet.

21. Hvilke eksempler finnes det på mekanismer som kan bli brukt til å videreføre tilbakemeldinger fra ILU², dersom de ikke blir forsvarlig behandlet gjennom rutine for håndtering av tilbakemelding fra ILU²?

Når er løsning ikke kan nås gjennom rutine for håndtering av tilbakemelding, kan virksomhet og ILU² tilkalle en nøytral og ansett tredjepart, som for eksempel en tillitsmann, lederen for et trossamfunn eller en trent megler, for å gjøre det mulig å komme frem til en felles løsning. Dersom klagen berører et teknisk spørsmål, kan f.eks. en tredjepart tilkalles for å gi ekspertise og en uavhengig uttalelse.

Definisjon av nøkkelbegreper

22. Hva menes det med «lettforståelig»?

Med lettforståelig menes det språk som brukes i kommunikasjonen er skrevet slik at mottaker lett forstår avsenders mening og som er fritt for teknisk vanskelig språk og terminologi.

23. Hva er «samhandling» og «dialog»?

Samhandling er en prosess for toveis-kommunikasjon som behandler de spesifikke informasjonsbehovene til ILU² og virksomheten på en måte som er forståelig for deltakerne i diskusjonen. Dialog er en form for kommunikasjon som fører til gjensidig forståelse mellom deltakerne.

24. Hva er definisjonen på «øverste ledelse»?

Når det gjelder denne protokollen, henviser den øverste ledelsen til ansatte på selskaps- og/eller virksomhetsnivå som har det overordnede ansvaret for involverings- og dialogprosesser. For store organisasjoner med flere lokaliteter, vil etablering av kontakt finne sted på flere nivåer – lokalt, regionalt og nasjonalt. I disse tilfellene beskriver den øverste ledelsen ansatte som har det overordnede ansvaret for etablering av kontakt på alle de nevnte nivåene.

25. Hva er grunnlagsdata?

Grunnlagsdata er data som vanligvis innhentes før utviklingen av virksomhet. I forbindelse med negative sosiale ringvirkninger ville dette inkludere data om sosiale forhold, samt sosiale aktiviteter for ILU². Omfanget til grunnlagsdataen bør skreddersys for virksomheten og ta hensyn til innspill fra ILU², samt inkludere indikatorer og informasjon som er nyttig og hensiktsmessig for en effektiv analyse av de prioriterte negative sosiale ringvirkningene. I anerkjennelse av at grunnlagsdata eventuelt ikke er tilgjengelig for alle virksomheter før utviklingen påbegynnes, kan virksomhet velge å bruke en alternativ fremgangsmåte. Blant annet kan en virksomhet

ⁿ Se ofte stilte spørsmål og svar

for eksempel velge et tidspunkt som referansepunkt for å muliggjøre løpende vurdering av tiltakenes trender og effektivitet. Videre har en virksomhet muligens ikke tilgang til data på alle prioriterte negative sosiale ringvirkninger.

26. Hva er lokalkunnskap og urfolkskunnskap?

FNs organisasjon for utdanning, vitenskap, kultur og kommunikasjon (UNESCO) har definert lokalkunnskap og urfolkskunnskap som:

«Lokalkunnskap og urfolkskunnskap henviser til forståelse, ferdigheter og filosofier utviklet av samfunn som har en lang historie med samspill med sine naturlige omgivelser. For landlige befolkninger og urfolk¹ blir beslutninger om fundamentale aspekter i det daglige livet bygget på lokal kunnskap.

Denne kunnskapen er integral for et kulturelt kompleks som også omfatter språk, klassifiseringssystemer, praksiser for ressursbruk, sosiale interaksjoner, ritualer og spiritualitet.

Disse unike kunnskapsformene er viktige fasetter i verdens kulturelle mangfold og danner et grunnlag for lokal hensiktsmessig, bærekraftig utvikling» (uoffisiell oversettelse. Se den engelske originalteksten i fotnote 1). (UNESCO, Local and Indigenous Knowledge Systems (Lokalkunnskap og urfolkskunnskap):

<http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/priority-areas/links/related-information/what-is-local-and-indigenous-knowledge>)

27. Hva er bidrag til lokalsamfunnet?

Et bidrag til lokalsamfunnet er alt som gjøres til gode for lokalsamfunnet. Bidrag kan inkludere, men er ikke begrenset til, gaver til lokalsamfunnet, investeringer i utviklingsprosjekter, innkjøps- og sysselsettingsinitiativer, støtte til opplærings- og utdanningsprogrammer.

28. Hva er et fritt og informert forhåndssamtykke?

Det er en meningsfull konsultasjonsprosess som bør være gjensidig avtalt på forhånd, respektere lokale skikker, og være dokumentert⁷.

Se OECDs veileder for meningsfylt interessentdialog i utvinningsindustrien s.63-64, 68

https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/blogs.dir/263/files/2019/06/OECDs-veileder_meningsfylt-interessentdialog_NORSK_web.pdf

¹ "Local and Indigenous knowledge refers to the understandings, skills and philosophies developed by societies with long histories of interaction with their natural surroundings. For rural and Indigenous peoples, local knowledge informs decision-making about fundamental aspects of day-to-day life. This knowledge is integral to a cultural complex that also encompasses language, systems of classification, resource use practices, social interactions, ritual and spirituality. These unique ways of knowing are important facets of the world's cultural diversity, and provide a foundation for locally-appropriate sustainable development."

ⁿ Se ofte stilte spørsmål og svar

VEDLEGG 2: TSM-SJEKKLISTE FOR EGENVURDERING**Protokoll for kontakt med interessegrupper, lokalsamfunn og urfolk**

Virksomhetens navn:		Selskapets navn:	
Vurdert av:		Dato for innsending:	

Støttende dokumentasjon:	
DOKUMENTETS NAVN	LOKALITET

Intervjuobjekter:			
NAVN	STILLING	NAVN	STILLING

^a Se ofte stilte spørsmål og svar

**BÆREKRAFT I
BERGINDUSTRIEN**

Du finner mer informasjon om TSM på:

Norsk Bergindustri:

www.norskbergindustri.no

The Mining Association of Canada:

www.mining.ca/tsm

Den internasjonale TSM-nettsiden:

<https://tsminitiative.com/>

Reproduksjon av denne publikasjonen til utdannings- eller ikke-kommersielle formål er tillatt uten skriftlig samtykke fra Norsk Bergindustri/Mining Association of Canada, forutsatt fullstendig kildehenvisning. Reproduksjon av denne publikasjonen til videresalg eller andre kommersielle formål er ikke tillatt uten forutgående skriftlig samtykke fra Norsk Bergindustri/Mining Association of Canada

©2019 The Mining Association of Canada. Varemerker, inklusive, men ikke begrenset til Towards Sustainable Mining®, TSM® og designet til buefiguren og den diamantformede firkantfiguren, er enten registrerte varemerker eller varemerker til The Mining Association of Canada i Canada og/eller andre land.